

JOKASORKKA

LSO FOODS OY:N TUOTTAJALEHTI

24.1.2003

n:o 1/03

LSO osuuskunta – 90 vuotta laadusta tinkimättä

Parttian vaihtuessa katsotaan taaksepäin

Taloussuunnitelma avuksi investointipäätöksiin

Nautakasvattamoiden ilmanvaihdossa parannettavaa

Kassler Priimus -lihasikojen rehut

Tuottajan LSO Sopimus palkitsee pitkän yhteistyön

Ensimmäiset 90 vuotta takana

Julkaisija:

LSO Foods Oy
Turuntie 4, 30100 Forssa

Päätoimittaja:

Tero Hemmilä

Toimitussihteeri:

Hanna-Maija Stolt
Puh. (02) 267 6307
Fax (02) 267 6563
hanna-maija.stolt@lso.fi

Ulkoasu ja taitto:

Mainostoimisto Vatanen Oy

Painopaikka:

Lauttapaino Oy

ISSN 1239-1603

Kansikuva:

Pitkään harkittuaan Lounais-Suomen Osuusteurastamo hankki vuonna 1921 ensimmäisen autonsa, kangaskatolla ja täyskumirenkailla varustetun Republic-merkkisen kuormurin, joka tässä on pysähtynyt kuvattavaksi silloisen makkara-tehtaan eteen. Autolla käytiin Vehmaalla ja Laitilassa saakka. Eläimet noudettiin suoraan taloista ja maksettiin heti käteisellä.

Kannen pienempi kuva:

Messut ja näyttelyt olivat tärkeitä paikkoja yrityksen ja sen tuotteiden tunnetuksi tekemiseen aikana, jolloin mainontaa vielä haranoi uutuuttaan. Kuvassa Lounais-Suomen Osuusteurastamon näyttelyosasto vuosimallia 1922.

Lounais-Suomen Osuusteurastamon perustava kokous pidettiin Turussa 11. tammikuuta 1913. Paikalla oli parikymmentä lihantuottajaa. Suomi kuului vielä tsaarinajan Venäjään ja tuottajien taloudellinen yhteistyö oli uutta. Monet tuottajat olivat kärsineet taloudellisia tappioita toiminnan hajanaisuuden vuoksi. Oman yhteisen yrityksen uskottiin voivan kääntää tilannetta paremmaksi. Toiminta pääsi täyteen vauhtiin muutama vuotta myöhemmin kun osuuskunta asettui Turun Kupittaaalle. Nyt HK Ruokatalo -konserniksi kasvanut yritys on saavuttanut nykymuotonsa monien yrityskauppojen ja sulautumisten kautta.

Takana olevaan 90 vuoteen mahtuu monenlaisia vaiheita. On ollut kasvun ja kannattavuuden vaiheita, mutta myös syviä kriisejä. Osuuskunta on niistä vuosien saatossa kunniakkaasti selviytynyt. Viime vuodet ovat olleet HK Ruokatalolle myönteisen kehityksen aikaa. Yritys on kehittynyt ja edennyt selvästi nopeammin kuin alalla keskimäärin. Elämme kuitenkin juuri nyt historian nopeinta muutosta. Muutos on seurausta kansainvälistymisestä eli tiedon, tuotteiden, osaamisen jne. nopeamman ja vapaammasta siirtymisestä maailman ympäri sekä teknologian muutoksesta. Tämä on aiheuttanut voimakkaita haasteita niin teollisuudessa kuin myös tiloilla.

Osuuskunnan jäsenillä eli lihantuottajilla on aina ollut hyvin suuri merkitys osuuskunnan kehittämisessä. Tuottajat ovat yhdessä osuuskuntansa kanssa kestäneet syvimpien kriisien vaiheet mutta myös voimakkaan kehityksen aikana he ovat olleet valmiita muutokseen ja kehittämiseen. Tuottajaomistajuus on tuonut yritykselle sitä vakautta, jota on tarvittu suurimmista muutoksista selviytymiseen.

Tuottajaomistajuuden merkitys tulee edelleen lähitulevaisuudessa kasvamaan. Toiminnan yhä kansainvälistyessä tuottajavetoinen lihateollisuus luo myös tuottajille toimintaan pitkäjänteisyyttä ja vakautta. Sitä tarvitaan tilojen kehityksessä yhä voimakkaammin varsin suurinkin investoinnein.

LSO-osuuskunta jatkaa hallitsemansa HK Ruokatalo -konsernin kanssa Lounais-Suomen Osuusteurastamon toimintaa. Yritys on tänä päivänä ehkä vahvempi kuin koskaan. Se antaa hyvän pohjan kohdata tulevien vuosikymmenten uudet haasteet - edelleen laadusta tinkimättä.

Yhteistyöterveisin
Tero Hemmilä

Tuottajan LSO Sopimus palkitsee pitkän yhteistyön

Sopimuslisien merkitys, osana välityseläimistä ja teuraista maksettavaa kokonaishintaa lisääntyä uudistetun sopimustoimintamme myötä, joten tuottajan kannattaa sopia kenttäedustajan kanssa tuotantosopimuksen uusimisesta.

Uusi vuosi toi tullessaan pieniä muutoksia tuottajille maksettaviin sopimusiin. Yleisesti tuottaja saa alkuvuonna entistä korkeamman kokonaishinnan, sillä sopimuslisät maksetaan koko vuoden ajan edellisen 12 kuukauden myyntien perusteella.

Tuottajan saama kokonaishinta muodostuu seuraavasti:

- perushinnasta
= noutoviikon hinnastohinta
- laatuolisista
- webolisista
- sopimusolisista
- pitkän sopimuksen palkkiosta
- aiemman yhteistyön palkkiosta

Sopimuslisät

Sopimuslisät maksetaan tilityksen yhteydessä edellisen 12 kuukauden myyntimäärien perusteella.

Tammikuun myynneistä maksettava sopimuslisä määräytyy koko viime vuoden myyntien mukaan. Vastaavasti helmikuussa maksettavat sopimuslisät määräytyvät vuoden 2002 helmikuun ja tämän vuoden tammikuun välisen ajan myyntien perusteella.

Lisätaulukot on laskettu keskimääräisen vuosimyynnin mukaan, joten sopimuslisät eivät kerry kumulatiivisesti vuoden loppua kohti.

Palkkiojärjestelmän lisät

Palkkio pitkästä, 2 tai 3 vuoden sopimuksesta

Palkkio maksetaan tammi-huhtikuun 2003 myynneistä tuottajille, joiden kanssa on tehty uusi sopimus huhtikuun loppuun mennessä. Myöhemmin palkkion piiriin pääsee aina sen jakson alusta alkaen, jonka aikana sopimus on allekirjoitettu.

Palkkio vähintään 3 vuotta yhtäjaksoisesti jatkuneesta yhteistyöstä
Kolmen vuoden määräaikaa määriteltäessä otetaan huomioon yhteistyön

alkaminen jakson aikana sopimusten tekemisestä kolme vuotta taaksepäin. Eli tehtäessä sopimus tammi-huhtikuussa 2003 riittää yhteistyön alkaminen huhtikuussa 2000. Tuottaja pääsee tällöin jo heti vuoden ensimmäiseltä jaksolta maksettavan palkkion piiriin.

Molemmat palkkiot maksetaan jaksotain yhteissummana tuottajan tilille kolme kertaa vuodessa; toukokuun 15., syyskuun 15. ja tammikuun 15. päivän. Jaksot ovat tammi-huhtikuu, touko-elokuu ja syys-joulukuu.

HK Ruokatalon hankintayhtiöiden yhteistyö laajenee

Kuljetuskaluston yhteiskäyttö

HK Ruokatalon hankintayhtiöt ovat aloittaneet kuljetuskaluston yhteiskäytön välityseläinten ja teuraiden kuljetuksissa. Yhteistyöllä lisäämme toimintamme tehokkuutta ja säästämme kuljetuskustannuksia.

Vuoden vaihtuessa autoilijat Eero Pohjonen ja Pentti Salonen jäivät vapaalle ja Taisto Laukkanen siirtyi hoitamaan sopimustuottajiemme tuotantorenaan eläinkuljetuksia.

Raimo Kähkönen jatkaa Salosen välityseläimillä ja Loimaan Teurasurakointi Oy:n Toni Ylösmäki siirtyi Helanderin Teurastamolta LSO:n sopimusautoilijaksi. Pouttu Foods Oy:n väreissä toimiva Nappa-Trans Oy kuljettaa myös LSO:n sopimustuottajien teuraista ja välityseläimiä.

Kuljetuskaluston yhteiskäyttö on koko tuotantoketjun etu, joten voitte huoletta luovuttaa eläimenne näille HK:n hankintayhtiöiden väreissä saapuville autoilijoille, sillä he ovat kokeneita karjan kuljettajia.

Ilmoitamme WebHankin sivulla eläimenne noutoajan, autoilijan ja auton puhelinnumeron.

Markkinatilanne

Sianlihan myyntihinnoista on poistunut kinkun arvostukseen perustuva hintalisä. LSO/HK:n sikatilanne on tasapainoinen ja pyrimme pitämään sianlihan hintamuutokset mahdollisimman vähäisinä.

HK Ruokatalo käyttää pääosan hankkimistamme teuraista omassa teollisuudessaan ja muista lihanhankkijoista poiketen vain osa menee ruuhkautuneille tukkumarkkinoille. Lisäksi tasaamme tilannetta kiinteiden vientisopimusten avulla.

Porsaita on tarjolla riittävästi, joten kaikki lihasikalat saavat uuden kasvatuserän välittömästi. Tasapainoisen porsastilanteen ansiosta voimme teurastaa lihasiat entistä kevyempinä ja saamme sopivan kokoisia ruhonosia teollisuudelle ja vientitoimituksiin.

LSO toimittaa nyt myös välikasvatettuja multisite-porsaita, joiden välityspaino on noin 35 kg. Tähän tuotantoketjuun liittyvät lihasikalat saavat tuotantosuunnitelmassa sovitun porsaiden toimitustakuun, jolloin niillä on mahdollisuus kasvattaa jopa neljä erää vuodessa.

Nautamarkkinat ovat koko maata ajatellen tarjontavoittoiset. LSO:n nautatilanne on tasapainoinen ja uuden vuoden puolelle tultaessa olemme voineet noutaa kaikki naudat tuottajan haluamalla viikolla.

Naudanruhojen hinnoittelu on muuttunut ja ylläsvaisten ruhojen arvostus laskenut, sillä kuluttajat suosivat entistä kevyempiä tuotteita.

Maidontuottajalle uusi sopimuksemme takaa ternivasikoiden ja karsittavien lehmien noutotakuun ja hyvityksen noudon viivästyimisestä.

Tuet ja teurastuspalkkiot

Tuottajille on postitettu laskelmat vuonna 2002 LSO Foods Oy:lle myydyistä sioista. Liitteet on tulostettu teurastuspaikoittain. Mikäli saitte useita liitteitä, on niissä olevat sikamäärät laskettava yhteen hakulomakkeelle. Naudanlihantuottajille tulneiden teurastuspalkkioiden ja lisätukien hakuohjeiden liitteenä olevasta teurastamoluettelosta puuttuu LSO Foods Oy. Se ei ole esteenä tukien saannille ja epähuomiossa pois jäänyt nimemme on lisätty MMM:n internetsivulla olevaan luetteloon.

*Yhteistyöterveisin
Matti Välimäki*

Ensimmäiset 90 vuotta takana

Kun parikymmentä karjanomistajaa tammikuussa 1913 perusti Lounais-Suomen Osuusteurastamon, asia ei nostattanut suurta otsikoita lehdissä. Silti se oli aikansa merkkitapaus.

Tuottajien taloudellinen yhteistyö oli Suomessa silloin nuorta. Osuusteurastamon perustaminen osoitti modernia ajattelua ja sitä, että lihanmyynti oli muodostumassa tärkeäksi tulonlähteeksi. Monet tuottajat olivat kärsineet tappioita hajanaisen lihan välityksen ja kaupan takia. Oma yritys voisi kääntää tilanteen paremmaksi.

Kiinnostus LSO:ta kohtaan laajeni hiukan eri aikoina eri suunnille. Vuosina 1913-16 kasvualueita olivat Piikkiö, Kemiö, Sauvo, Parainen, Nauvo ja Karuna. Vuosina 1916-17 uusia jäseniä tuli Vakka-Suomesta, Vehmaalta, Taivassalosta ja Kalannista. Vuosina 1917-19 kiinnostus laajeni Halikkoon, Perniöön ja Uskelaan. Viimeinen laajenemisuunta oli saviseudulla 1917-21, jolloin jäseniä liittyi erityisesti Loimaalta, Punkalaitumelta ja Tammelasta.

Samaan aikaan harrastus virisi myös Satakunnassa. Kesti kuitenkin vuoteen 1919 ennen kuin Satakunnan Karjakeskus saatiin alkuun. Se toimi ensin Porin lähiympäristössä ja oikeastaan vasta 1930-luvulla laajeni syvemmälle Satakuntaan. Vaikka yhteistyön ituja versoi naapureiden välillä jo tuolloin, varsinainen yhteinen taival alkoi vuoden 1989 alussa, kun silloinen Satahämehen Osuusteurastamo sulautui LSO-osuuskuntaan.

Osuusteurastamotoiminta kiinnosti myös Lohjalla ja Karjaalla, missä 1920-luvun alussa perustettu Länsi-Uudenmaan Osuusteurastamo yhdisti seudun suomenkieliset ja ruotsinkieliset tuottajat. Pienehkö Länsi-Uudenmaan Osuusteurastamo sulautui LSO-osuuskuntaan 1964.

Miljoonan kilon vuosituotanto oli bieno saavutus vuonna 1938, jolloin makkaran valmistus oli käsityötä melkein alusta loppuun. Nykyään LSO-osuuskunnan teollisuusyhtiön, HK Ruokatalon, ammattilaiset valmistavat lähes 50 miljoonaa kiloa makkaroita ja leikkeleitä vuodessa.

Vaikeinta toiminnan aloittaminen oli Hämeessä ja keskisellä Uudellamaalla, missä kilpailu oli kovaa ja vastassa maan vahvimmat yksityiset lihaliikkeet. Hämeenlinnan-Lahden-Keravan seuduilla keskustelut johtivat vihdoon 1936 Etelä-Suomen Osuusteurastamon perustamiseen. Sen jälkeen enää Pirkanmaa ja Pohjois-Häme olivat vailla omaa teurastamoa. Asia korjaantui sodan jälkeen vuonna 1949, kun Hämeen Osuusteurastamo aloitti toimintansa. Sittemmin

HOT liittyi Satahämehen Osuusteurastamoon 1972; Etelä-Suomen Osuusteurastamo oli yhdistynyt LSO-osuuskuntaan vuotta aikaisemmin.

Edellä olleesta näkyy, että nykyinen LSO-osuuskunta on muotoutunut monen vaiheen kautta pitkän historiallisen prosessin tuloksena. Siksi sen jäsenistö edustaa kattavasti koko Etelä- ja Lounais-Suomen lihantuotantoalueen lihantuottajia.

Jäsenmäärän suuri nousu

LSO:n perustajien joukossa oli ollut monta suurtilallista ja siksi osuuskuntaa pidettiin kauan suurten ja keskisuurten tilojen isäntien yhteenliittymänä. Piennempien karjojen omistajia liittyi vähän. Ja vaikka 1920-luku oli pienviljelijöiden suuren esiinmarssin aikaa, he eivät tunteeneet osuuskuntaa lainkaan omakseen. Perusteellinen muutos oli kuitenkin alkava heti sodanjälkeisinä vuosina.

Sotien jälkeen lihamarkkinoilla kävi kuhina. Säännöstelyn päättyminen toi uusia hankintayhtiöitä ja yksittäisiä karjanostajia kyliin. Osuusteurastamot vastasivat tehostamalla jäsenhankintaansa.

LSO palkkasi syksyllä 1945 agronomi Eric B. Reimsin johtamaan jäsenhankintaa, ja tulosta alkoi tulla. Osuuskunnan hallitus sai kokouksiinsa parhaimmillaan satoja jäsenhakemuksia ja jäsenmäärä kasvoi räjähdysmäisesti. Suuri vaikutus oli MTK:lla, joka puhui voimakkaasti osuusteurastamojen puolesta ja vuosina 1949-50 värväsi niille paljon jäseniä.

Aktiivisen jäsenhankinnan päättyessä 1950 LSO-osuuskunnan jäsenrekisterissä oli 15.000 nimeä. Se oli valtava määrä. Jäsenistö oli viisinkertaistunut sodan jälkeisinä vuosina. Mukana oli nyt myös paljon pienviljelijöitä ja asutustilallisia, joiden toimeentulolle jälleenrakennusvuosina karjatalous oli elintärkeä.

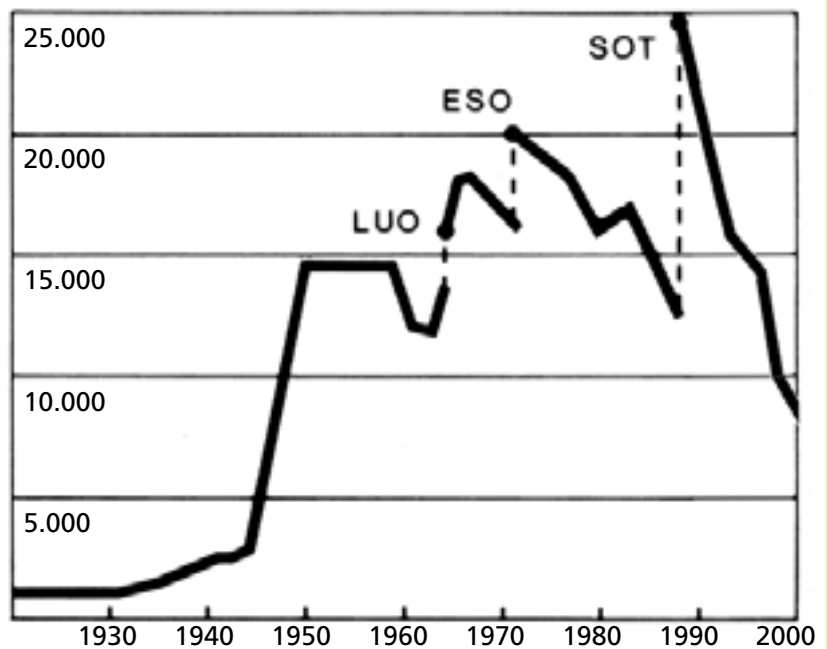
Karjaton maatalous yleisty

LSO:n jäsenrekisteri on osa maaseudun arjen historiaa ja heijastelee lihantuotannon nousuja ja laskuja. Siitä näkyy esimerkiksi, kuinka 1960-luvun puoli- ja sivukylät alkoivat tyhjäntyä ja viljelijät pistivät peltojaan pakettiin. Monet muuttivat kaupunkiin, jotkut Ruotsiin saakka.

LSO-osuuskunnan jäsenmäärä kääntyi laskuun 1968 ja on siitä saakka alentunut keskimäärin muutaman sadan hengen vuosivauhdilla. Lisäykset sen jälkeen ovat tulleet enimmäkseen fuusioista ja yrityskaupoista.

Etelä-Suomen Osuusteurastamon (ESO) yhdistyessä 1971 jäsenmäärä hyppäsi hetkeksi 20.000:een ja Satahämeen Osuusteurastamon (SOT) myötä luku pomppasi vuonna 1989 ennätykseen, 25.000:een.

LSO-osuuskunnan jäsenmäärä 1920-2000

Karjatilojen edelleen vähentyessä maan eteläosista jäsenistökin on yhä harventunut. Suurimmat pudotukset 1990-luvulla johtuivat kuitenkin siitä, että osuuskunta karsi luetteloistaan tuotantonsa lopettaneita. Toisaalta kaiken vähenemisen rinnalla sinnittelee myös vastavirta: uusien jäsenten virta.

Joka vuosi satakunta uutta lihantuottajaa liittyy LSO-osuuskunnan jäseneksi. Heille jäsenyys on kannattava sijoitus, joka auttaa turvaamaan suomalaisen lihantuotannon jatkuvuuden. Nykyinen 7.200 hengen jäsenistö koostuukin pääasiassa juuri aktiivituottajista.

Maatalouden rakennemuutokseen kuuluu sekin, että vaikka jäsenten lukumäärä on vuosien varrella vähentynyt, niin heidän tuottamansa lihamäärä ei ole. Päinvastoin, erikoistumisen myötä lihakilot ovat koko ajan lisääntyneet.

Vahvuutena tuottajien sitoutuminen

Toisin kuin monissa muissa maissa osuustoiminnallinen liha-ala on Suomessa pystynyt säilyttämään vahvan aseman muuttuvissakin olosuhteissa. Se ei ole aina ollut helppoa, niin kuin

LSO-osuuskunnassa hyvin muistamme, mutta vaikeuksista on päästy ylös kunnialla.

Kansakunnan elintarvikehuollolle antaa pitkäjänteisyyttä ja luotettavuutta se, että tuottajat ovat niin vahvasti siinä mukana. Vaikka tilakoko kasvaa ja tuottajien määrä vähenee, LSO-osuuskunta on asettanut tähtäimensä tulevaisuuteen niin, että tuottajavetoinen liha-ala voi meillä edelleen menestyä. Siihen osuuskunta tarvitsee kaiken kokoisten tilojen tuen. Perheviljelmäpohjaisella tuotannolla on meillä pitkät perinteet, mutta avoimessa, kansainvälistyvässä taloudessa oman markkinointikanavan varmistaminen on tärkeä menestystekijä tilakoosta riippumatta.

90-vuotias LSO-osuuskunta on vahva suomalainen vaikuttaja. Viime vuonna yli 110 miljoonaa kiloa - joka kolmas Suomessa tuotettu lihakilokilo - tuli markkinoille LSO-osuuskunnan teollisuusryhmittymän kautta, turvallisesti ja ammattitaidolla. Se jos mikä osoittaa, että jäsenyydessä on järkeä.

*Kari Suistoranta
HK Ruokatalon tiedottaja, Turku*

Parttian vaihtuessa katsotaan taaksepäin

Ilmoitusten selaus ja noutajat Painot ja luokitukset Tuottajatiedot Ohje
 Uusi sikailmoitus **Uusi rehuilmoitus** Tuottajanumeron valinta TUOTTAJA TUOMO
 Uusi noutailmoitus Rehuilmoitusten katselu Salasanan vaihto Kirja- ja kassatilatunnus: 090000075000

Rehuilmoitus päivälle 03.01.2003

Laji	Korvaus- luku	Kg	Rehuyksikkö	Verron hinta	
				si hinta	Yhteensä
	0,00	0	0	0,0000	0,00
Täysrehu 1a	0,00	0	0	0,0000	0,00
Täysrehu 1b	0,00	0	0	0,0000	0,00
Täysrehu 2a	0,00	0	0	0,0000	0,00
Täysrehu 2b	0,00	0	0	0,0000	0,00
Tiiviste 1	0,00	0	0	0,0000	0,00
Tiiviste 2	0,00	0	0	0,0000	0,00
Vilja 1	0,00	0	0	0,0000	0,00
Vilja 2	0,00	0	0	0,0000	0,00
Muut	0,00	0	0	0,0000	0,00
Vitamiinit	0,00	0	0	0,0000	0,00
Lääkintökuostanus	0,00	0	0	0,0000	0,00
	0,00	0	0	0,0000	0,00
	0,00	0	0	0,0000	0,00

Muuta Hylkää Hyväksy

Vanha klisee kertoo siitä, kuinka vain tapahtunutta seuraamalla menettelytapoja voidaan parantaa.

Kertatäyttöisten lihasikaloiden osalta tämä tarkoittaa jokaisen kasvatuserän seurantaan myös eurojen avulla. Seurannan tekee miellyttäväksi mahdollisuus saada kasvatuseräkohtaiset laskelmat LSO:sta kotiin postitettuna.

Lihasian tuloslaskelma kertoo eläinten ostot ja myynnit sekä teurastiedot. Eläinostojen ja myyntien erotuksena saadaan kuolleisuus. Kun näihin LSO:lla oleviin tietoihin lisätään tuottajan ilmoittamat muut tuotantopanokset, ovat lähtötiedot seurantalaskelmaan olemassa.

Seurantalaskelman tuloksena saadaan sikojen kasvuajat, päiväkasvut, rehunkulutus ja rehuhyötysuhde. Ilmoittamalla tuotantopanostiedot säännöllisesti tulevat kaikki tuotot ja kulut mukaan laskelmiin. Näin saadaan tilan tuotannossa hyödynnettävä ehjä ja vertailukelpoinen sarja kasvutuloksia.

Tilakohtaisten tietojen lisäksi laskelmasa ovat vastaavat tiedot koko LSO:n vastaavan ajanjakson tuotannosta sekä erikseen teurastiedot myös tuottajan hankinta-alueen eläimistä.

Tuotantopanosten ilmoittaminen on mahdollista tehdä kahdella tavalla. Yksinkertaisinta ilmoittaminen on internetin avulla WebHankin kautta. Rehutietojen ilmoittaminen edellyttää rekisteröitymistä WebHankin käyttäjäksi. Rekisteröitymisasiassa teitä palvelee Hanna Junnila, puhelin (03) 415 9308. Rekisteröitymistiedot voi lähettää Hannalle myös internetin kautta, pääsivullemme www.lso.fi oleva linkki 'Rekisteröidy' avaa rekisteröitymislomakkeen.

Valmiit ruudukot rehutietojen kirjaamiselle löytyvät WebHankista 'Uusi rehuilmoitus' -kohdan takaa. 'Ohje'-painikkeen takana on yksityiskohtainen ohje. Valikosta otetaan nuolella sopiva otsikko ja syötetään riville rehun korvausluku tai rehuyksikkömäärä sekä rehun yhteiskilomäärä. Samalle riville kirjataan rehun hintatiedot joko yksikköhintoina (€/kg) tai yhteishintana € / käytetty rehuera. Muista kirjata myös oman viljan käyttö! Oman viljan hintana voi käyttää 0,110 €/kg. Rehutietojen tavoin kirjataan muutkin käytetyt tuotantopanokset kuten energia, eläinlääkintä, ostotyö jne.

Toinen mahdollisuus on vastaavien tietojen lähettäminen postitse osoitteen LSO Foods Oy, Juha Levonen, Turuntie 4, 30100 Forssa. Ilmoittipa tiedot kuinka tahansa, kannattaa se tehdä reippaasti viimeisten teuraiden lähdettyä, asioiden ollessa tuoreessa muistissa. Näin voidaan varmistua siitä, että kustannukset kohdistuvat oikeaan tuotantoehteen, ja toisaalta asioillahan on tapana pitkittyessään myös mutkistua. Laskenta-ajot tehdään joka kuukauden puolivälissä ja lopussa.

WebHankin kautta ilmoitetut rehutiedot ja niistä lasketut tuloslaskelmat kuuluvat tuottajien normaaliin palveluun ja ovat maksuttomia. Käsini tehtävistä laskelmista peritään edelleen nimellinen korvaus. Muistathan, että WebHankin kautta ilmoitetuille lihasioille maksamme Web-lisää yhden sentin kilolle. Kiperien haasteiden kohdatessa soitele minulle puh. (03) 415 9322, niin ratkaistaan rehuilmoitusasiat yhdessä.

Uuden vuoden alkaessa suuntaamme jatkuvan parantamisen uralle.

Juha Levonen

Taloussuunnitelma avuksi investointipäätöksiin

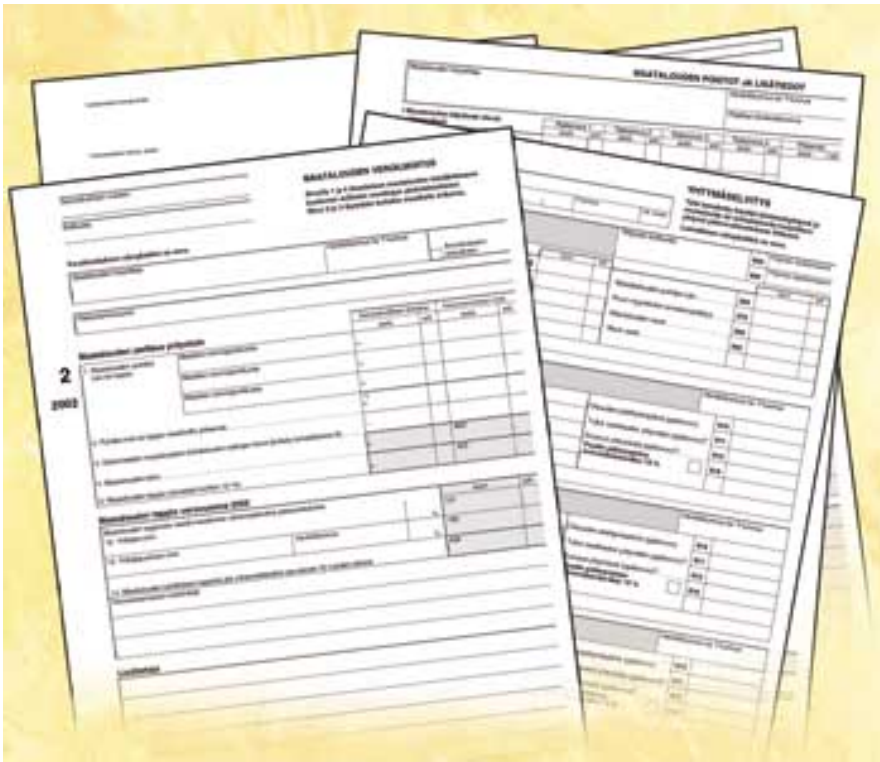
Muutamana vuoden ajan on LSO:n talousneuvonta tarjonnut tuottajilleen talous- ja investointisuunnittelupalvelua. Palvelun kysynnän kasvu on otettu ilolla vastaan talousneuvonnassa.

Taloussuunnittelun lähtökohtana on vaihtoehtoisten mallien laatiminen tilan talouden kehittymisestä erilaisissa investointitilanteissa. Suunnittelun perimmäisenä tavoitteena on investointipäätösten tekeminen vasta suunnittelun tulosten perusteella.

Taloussuunnittelun ensimmäisessä vaiheessa tehdään karkeita laskelmia mahdollisen investoinnin vaikutuksista tilan talouteen. Kun vaikutusten huomataan olevan positiivisia, jatketaan suunnittelua kustannusarvion laatimisella. Kustannusarvion ja alustavan rakennusai-

kataulun valmistumisen jälkeen voidaan laatia tarkka taloussuunnitelma.

Taloussuunnittelun avulla saavutetaan investointitukiasetuksen määräämän ”investoinnin huomioon ottaen riittävän laskelman” laskentatason ylittymisen laskennan tarkkuudessa. Keskiarvoja parempaan tarkkuuteen päästään hyödyntämällä tuottajan aikaisempia tuotantotuloksia, suunnitteilla olevaa rehustus- ja tuotantostrategiaa jne. Samoin voidaan tarkasti huomioida perushinnan lisäksi maksettavat sopimuslisät.

Näitä tarvitaan taloussuunnitelmaa tehtäessä:

- Verolomakkeet 1, 2, 8, 21, 36 kolmelta edelliseltä vuodelta sekä muut mahdolliset lomakkeet, esim. yritystalous
- Veroliput kahdelta edelliseltä vuodelta kaikilta asianosaisilta
- Kustannusarvio
- Lainakohtaiset tiedot vuosittaisista lyhennyksistä ja koroista sekä edellisen vuodenvaihteen saldot
- Kirjanpidosta pääkirjan tiliyhteenveto tai tilikirja
- Jäljennös investointitukihakemuksesta

Näiden sinänsä pienten asioiden merkitys korostuu tuotantoyksiköiden kasvussa. Kunkin tekijän merkitys tilan kassavirtaan on kuitenkin useita tuhansia euroja.

LSO:n talousneuvonnan käyttämä taloussuunnitteluohjelma lähteekin liikkeelle toteutuneista ja suunnitelluista tuotantotuloksista. Realistisia tavoitteita ja niiden toteuttamiseen tarvittavia panoksia pohditaan yhdessä tuottajan ja LSO:n tuotantoneuvojan kanssa. Tuotantotavoitteiden ja ruokintatarpeen mukaan lasketaan tarvittavien rehujen määrä.

Koska tuottajahintojen kehittymistä on vaikea ennustaa suunnitelmakauden aikana, tehdään suunnitelma oletetun hintakehityksen mukaan. Tämän lisäksi haetaan kriittistä tuottajahintaa, eli hintaa, jossa tuotanto tekee ’nollatulosta’. Kriittisen hinnan löydyttyä tehdään riskianalyyysiä siitä todennäköisyydestä ja ajanjakson pituudesta, jolloin esimerkiksi epäedullinen kansainvälinen markkinatilanne johtaisi hintakehitykseen, jossa toteutunut tuottajahinta alittaisi kriittisen hinnan.

Näitä tietoja hyödynnetään investointipäätöstä tehtäessä.

Vuodenvaihteen 2003 jälkeen tilattujen taloussuunnitelmien hinta on 450 € suunniteltua investointikokonaisuutta kohti. Hinta sisältää alv:n. LSO RAKSA -palvelun ostaville tuottajille taloussuunnittelu kuuluu LSO RAKSA -paketin hintaan.

Tarkka suunnittelu parantaa investoinnin varmuutta.

Juba Levenon
talousneuvoja

Nautakasvattamoiden ilmanvaihdossa parannettavaa

”Ilmanvaihdon tehtävänä on eläinsuojan ilmanlaadun pitäminen eläinten, ihmisten, eläinsuojan rakenteiden ja siellä käytettävien laitteiden kannalta riittävän hyvänä. Ilmanvaihdon avulla poistetaan eläinsuojasta liika lämpö, kosteus ja baltalliset kaasut sekä pölyt” (Karhunen, Tuunainen v.1988).

Näin siis pitäisi olla. Todellisuudessa suuressa osassa lämpimistä nautakasvattamoista ilmanvaihto toimii puutteellisesti.

Yleisesti ottaen ilmanvaihdon toteuttamisessa ongelmallista ei ole ilman poistaminen kasvattamosta, siitä selviää riittävän tehokkailla poistopuhaltimilla. Huomattavasti vaikeampaa on tuoda riittävästi korvausilmaa sisälle tasaisesti osaston kaikkiin osiin aiheuttamatta vetoa eläimille. Ilmanvaihdon toimivuuden kannalta tärkeää onkin tuloilma-aukkojen oikea sijoittelu ja niiden koon suhde poistopuhaltimien tehoon nähden.

Tuloilma-aukot mitoitetaan siten, että aukkojen yhteenlaskettu poikkileikkausalaa neliösenttimetreinä on suurempi kuin poistoilman maksimi kuutiometrimäärä tunnissa ($1 \text{ cm}^2 / \text{max. m}^3 / \text{h}$). Tällöin ilman virtausnopeus tuloilma-aukossa saadaan halutuksi. Tuloilma-aukkojen liian pienestä määrästä seuraa vetoa joihinkin kasvattamon osiin samalla kun ilma ei toisessa kohdassa vaihdu kunnolla.

Eläin	Paino kg	Ilmanvaihto m^3/h		Lämmön- luovutus W/el.	Kosteuden luovutus g/h
		min.	max.		
Lypsylehmä	400–600	50	320	800	400
Vasikka	75	10	55	100	75
Lihanauta	600	110	250	600	750
Lihanauta	500	80	230	550	500
Lihanauta	300	55	180	400	450
Lihanauta	200	50	150	350	350
Lihanauta	100	30	100	250	200

Toimintaperiaatteet

Karkeasti ilmanvaihtojärjestelmät jaetaan koneellisesti toimiviin ja painovoimaisiin.

Lämpimien kotieläinrakennusten painovoimaiset ilmanvaihtojärjestelmät automaattisesti säätävine luukkuineen ja valoharjoineen ovat yleistyneet lähinnä laajarunkoisissa lypsykarjanavetoissa, tosin hitaasti. Niiden toimivuuteen ja edullisuuteen erikoistuneessa nautakasvattamossa on kuitenkin syytä suhtautua varauksellisesti. Painovoimainen ilmanvaihtojärjestelmä vaatii toimiakseen jyrkän sisäkaton. Perinteisen poistopuhaltimiin perustuvan järjestelmän on saanut edullisemmin.

Kylmät kasvattamot

Kylmäpihatot ovat tietenkin asia erikseen, niiden ilmanvaihto perustuu aina painovoimaan. Raitis ilma virtaa sisään räystäään alta. Molempien räystäiden alle sijoitetaan samansuuruinen aukko kuin harjalle tai pinta-alaltaan vastaava harvalaudoitus. Kosteaa ilmaa poistuu rakennuksen harjalla olevasta poistoaukosta. Harja on auki koko rakennuksen pituudelta. Harja-aukon leveyden tulee olla n. 20–30 cm tai tarkemmin sanottuna aukon leveys 50 mm per 3 m rakennuksen leveyttä. Harja-aukon reunoja nostetaan n. 15 cm korotuspellillä, jotta sisälle ei sada. Harjan voi myös kattaa, tällöin harjapellin alle täytyy jättää riittävästi tilaa ilmanvirtaukselle, pystysuunnassa tilaa tarvitaan 1,5 kertaa aukon leveys.

Jyrkkä katto tehostaa luonnollista ilmanvaihtoa, katon minimikaltevuus 1:3. Jos harja-aukkoon sijoitetaan lintuverkko, silmäkoko täytyy olla yli 5 cm. Tätä pienemmät verkonsilmät huurtuvat pakkasella umpeen. Leveän virtausaukon eteen lumisuojuksi on hyvä sijoittaa pystysuuntainen levy estämään tuulen mukana kulkeutuvan lumen sisälle pääsyä ja parantamaan virtausta.

Lämpimät kasvattamot

Koneellisesti toimivista ilmanvaihtojärjestelmistä käytössä on alipaineinen ilmanvaihto ja tasapaineinen ilmanvaihto. Alipainejärjestelmässä ilmaa pyritään poistamaan enemmän kuin tuodaan. Käytännössä tällä tarkoitetaan pelkkää poistopuhallinta ja tuloilma-aukkoja tai kanavia. Tuloilma-aukkoja kuristamalla säädetään alipaineen määrää. Poistopuhaltimien tehoa säätämällä määrätään poistettavan ilman määrä. Alipaineen suuruus määrää tuloilman vaikutus-

Kylmäpihaton harja-aukko tulee tehdä riittävän avaraksi.

alueen. Näiden keskinäisiä suhteita muuttamalla pitäisi ilma saada virtaamaan haluttuun paikkaan kasvattamossa halutulla nopeudella.

Tasapaineisessa järjestelmässä tulo- ja poistoilmamäärät ovat lähes samat, tällöin poistopuhaltimen lisäksi järjestelmässä on tulopuhallin ja/tai lämmönvaihdin. Kaikissa tapauksissa ilmanvaihdon hienoinen alipaineistaminen on rakennuksen kosteusteknisen toiminnan kannalta välttämätöntä.

Poisto

Poistettavasta ilmasta kannattaa poistaa alakautta 15–20 % maksimi-ilmamäärästä, loput poistetaan yläkautta. Alapoistopuhaltimia mitoitettaessa on syytä muistaa lietekuulujen aiheuttama lisävastus puhaltimille. Saman kokoinen puhallin voi poistaa alakautta 1/3 vähemmän ilmaa kuin yläkautta, tämä siis mittarilla jälkeensä mitattuna. Tämä käytännön tehohäviö täytyy muistaa yleensäkin puhaltimia valittaessa, mi-

Poistopuhaltimen paikka on poistoputkessa. Alapään muotoilu parantaa ilman virtausta ja torven pään tuominen katosta irti alapään kasvattamon lämpöaloutta.

kään puhallin ei toimi 0 Pa vastapaineella navettaolosuhteissa, joten taulukosta katsottavat lukemat ovat 30 Pa ja 60 Pa vastapaineella olevissa tehosarakkeissa. Puhaltimien siipien lukumäärä ja lapakulma vaikuttaa myös todelliseen tehoon. Useampisiipinen puhallin pienemmällä lapakulmalla kestää vastapainetta paremmin ja on käyntiääneltään hiljaisempi kuin neljälapaiset mallit. Puhaltimen oikea sijoituspaikka on poistoputkessa n. 1,0–1,5 m putken alapäästä. Tämä parantaa puhaltimen tehoa ja käyntiäänini vaimenee. Alapoistossa tulisi poistotorven ulottua vähintään metrin räystästä ylemmäs. Poistotorven muotona pyöreä torvi on neliskulmaista edullisempi ja torven alapään pyöritys parantaa virtausta n. 15 %. Poistotorven tulee aina olla eristetty.

Jos puhallin on mitoitettu niin, ettei se pääse pysähtymään, kannattaa yläpään hattu ottaa pois. Tämä parantaa virtausta n. 30 %. Puhaltimilla, joiden pysähtyminen on mahdollista, tulee poistotorvesa olla hattu päässä ja sulkuläppä tai sulkuluukut sisällä, mikä estää vastasuuntaan tapahtuvan virtauksen tai hallitsemattoman virtauksen.

Korvausilman järjestäminen

Korvausilman tuomiseksi tasaisesti navettaan on useampia vaihtoehtoja. Yleisin ja toimivin on säädettävät luukut joko yläpohjassa tai ulkoseinässä. Luukkujen perinteinen sijoituspaikka on rakennuksen ulkoreunoilla tasaisin välein jaettuna ja suunnattuna keskelle päin, jolloin poistopuhaltimen paikka on keskellä. Yhden luukun vaikutusalueena voidaan pitää 5–6 m, joten leveissä rakennuksissa täytyy miettiä luukkujen sijoittamista myös keskelle. Korvausilmaa ei johdeta toisen eläintilan kautta. [jatkuu seur. sivulla](#)

Suosittelava yhden tuloilmaluukun koko on 500–1000 cm² riippuen kuitenkin eläinten koosta ja eläintiheydestä. Tasaisen ilmanvaihdon takaamiseksi on kasvattamoon syytä asentaa useampia pienempiä tuloilma-aukkoja, vaikka vaadittava pinta-ala saataisiin parillakin luukulla kasaan, tämä etenkin juotto-osastoja suunniteltaessa.

Tuloilmaluukku

Hyvä ja yksinkertainen ratkaisu korvausilman järjestämiseksi ovat myös erilaiset tuloilmakanavat.

Näitä ovat mm. kangaskanava, joka on säädettävästä tuloilma-aukosta navettaan esim. vaijerin varaan seinästä seinään ripustettu kangaspussi. Joissain tapauksissa kangas on korvattu sieltä täältä rei'itetyllä pitkällä muovipussilla.

Perinteisempi kanavavaihtoehto on eristetty tuloilmakanava korvausilma- luukuilla. Tällainen ratkaisu voidaan yhdistää myös tuloilmapuhaltimen tai lämmönvaihtimeen. Kolmas hyvä ratkaisu on itkupinta, jossa kanava toimii osittain lämmönvaihtimena, kanavan takana on tavalliset tuloilmaluukut. Itkupinta on hyvä ratkaisu etenkin matalissa peruskorjauskohteissa, joissa huonekorkeus ei riitä kangaskanaville eikä ilmatila tuloilmalaitteille.

Tuloilmalaitteet tai tulo/poistoilmalaitteet ja lämmönvaihtimet ovat oikein mitoitetuna hyviä ratkaisuja myös nautakasvattamoihin, vaikka ratkaisun edullisuus on riippuvainen kokonaisuuden onnistumisesta. Parhaan hyödyn kyseisistä ratkaisusta saa juottamoissa. Laitteet vaativat toimiakseen säännöllisen huollon ja korkeutta huonetilalta noin 3 metriä.

Markkinoille on viimeaikoina ilmaantunut myös suodatusohjauksella eläinsuojaan sopiva hengitysilmansuodatin. Laite on periaatteeltaan aika yksinkertainen ja hinnaltaan kohtuullinen, joten etenkin hengitystieoireista kärsivien tuottajien kannattaa selvittää tarkemmin laitteen tarjoamat mahdollisuudet ja toimivuus.

Itkupinta on helppointa asentaa katon ja seinän kulmaan.

Ilmanvaihtolaitteiston huolto

Kuten kaikki muutkin kasvattamon koneet ja laitteet vaatii ilmanvaihtokoneiden säännöllistä huoltoa ja säätöä toimiakseen moitteettomasti. Moniko tuottaja muistaa puhdistaneensa puhaltimien siivet tai tarkistaneensa, ettei tuloilma-aukoissa ole tukkeita? Poistopuhaltimien siivet on muotoiltu ilman edullista virtausta silmälläpitäen, jolloin siiven vastapuolelle kerääntynyt lika pienentää maksimi-ilmanvaihtoa. Lika saa aikaan myös epätasaista käyntiä ja lisää käyntiääntä. Lisäksi poistopuhaltimien puhdistus on tärkeää paloturvallisuuden vuoksi. Likainen poistopuhallin on yleisimpiä nautakasvattamoiden tulipalojen syttymissyitä.

Ilmanvaihtolaitteiston perussäädöt on syytä osata ja niitä kannattaa myös käyttää ulkoisten olosuhteiden muuttuessa. Ohjauskeskuksesta löytyvillä säätimillä huolehditaan puhaltimien oikeasta toiminnasta ja säädetään kasvattamon lämpötila halutuksi. Äkillisiä muutoksia kasvattamon lämpötilassa ei saisi tapahtua.

Puhaltimien peruskierrosnopeus tulee säätää niin ylös, ettei puhaltimen siivet erotu. Liian hitaasti pyörivä puhallin saattaa vioittua, eikä se ainakaan huolehdi ilmanvaihdosta oikealla tavalla. Kun tarvitaan puhaltimen alarajaa pienempää ilmanvaihtomäärää on poistotorvea syytä kuristaa joko automaattisella säätimellä tai käsikäyttöisesti.

Vino sisäkatto lisää kasvattamon viihtyisyyttä ja parantaa ilman virtausta.

Lämmitys

Aina puhuttaessa ilmanvaihdosta ja kosteudesta puhutaan samalla myös lämmöstä. Kesäaikaan liika lämpö poistetaan vaihtamalla ilmaa riittävällä nopeudella, joten maksimi-ilmanvaihtoa mitoittaa lämmönpoisto.

Talvikaudella minimi-ilmanvaihdon tehtävänä on poistaa ylimääräinen kosteus sekä haitalliset kaasut, mutta samalla poistuu myös merkittävä määrä lämpöä. Talviaikaisen ilmanvaihdon mahdollistaa eläinten tuottama lämpö. Tämä ei kuitenkaan aina riitä, esimerkiksi lypsykarjanavetoissa ja juottamoissa lämmitys on välttämätön. Tästä huolimatta yleisin puute karjasuojien lisälämmityksessä on, ettei lämmitystä ole.

Jos ilmanvaihto toimii puutteellisesti tai lämpö ei riitä, tiivistyvä ylimääräinen kosteus sisäilmasta kylmiin pintoihin.

Säteilylämmitin sopii hyvin vasikkaosastoihin.

Hetkellisellä katon tai ikkunan kostumisella ei ole käytännön merkitystä, mutta pitempiaikainen pinnalla pysyvä kosteus vioittaa rakenteita ja altistaa eläimiä hengitystiesairauksille. Taulukossa sivulla 8 on lueteltu eri-ikäisten eläinten tuottama lämpö ja kosteus.

Ohjeellinen arvo karjasuojan lisälämmöntarpeesta on 25–45 W/m² riippuen sijaintikunnasta ja eläintiheydestä. Juottamoissa lämmöntarvetta täytyy kuitenkin tarkastella tapauskohtaisesti, koska osastot ovat ryhmänvaihdon yhteydessä hetken tyhjiään, eikä ihan pienten vasikoiden lämmöntuottoa voi ottaa huomioon.

*Marko Lappalainen
tuotantoneuvoja,
rakennussuunnittelu*

Järjestämme kaikille nautailoille avoimet

Ympäristölupa-asioita ja eläintukia käsittelevät koulutuspäivät

TERVETULOA

kuulemaan ajankohtaista asiaa.

Järjestämme kaksi tilaisuutta, joten voit valita itsellesi paremmin sopivan päivän ja paikkakunnan.

AJANKOHDAT

ti	11.2.	Lahti	Lahden Aikuiskoulutuskeskus, Kirkkokatu 16
ke	12.2.	Forssa	Rantasipi, Saarelankatu 12

Tilaisuudet ovat maksuttomia. Osallistujille tarjotaan lounas ja kahvit.

Ilmoittautuminen 7.2. mennessä
Anneli Arnivaara, LSO Foods, puh. (03) 415 9349
tai sähköposti anneli.arnivaara@lso.fi

OHJELMA

09.30	Kahvi
10.00	Ajankohtaista nautamarkkinoilla Olli Paakkala / Harri Jalli
10.30	Eläinsuojien ympäristöluvut ja hakemusasiakirjojen sisältö Marja Hiitiö, diplomi-insinööri, Hämeen Ympäristökeskus
12.00	Lounas
13.00	Eläinpalkkioiden muutokset 2003 sekä kotieläinvalvonnoilla havaittua Simo Nikula, tarkastaja, Hämeen TE-keskus
14.00	Kotieläintuotannon investointituet Tapio Punttila, kehittämisspäällikkö, Hämeen TE-keskus
15.00	Kahvi

Kassler Priimus -lihasikojen rehut

Joulukuun 2002 Jokasorkassa oli lista Kassler Priimus -lihasioille hyväksytyistä rehuista.

Listasta puuttui muutama sinne kuuluva tuote, jotka olen nyt lisännyt tähän päivitettyyn listaan. Kiitos rehutehtaille ja sianlihankasvattajille yhteydenotoista puuttuneiden tuotteiden osalta.

Toivon jatkossakin samanlaista kiinnostusta Kassler Priimus -lihasikojen rehuista kohtaan sekä rehutehtailta uusia tuotteita markkinoille tuotaessa sekä Kassler Priimus -sianlihantuottajilta lihasikojen ruokintaa suunnitellessaan.

Terbi Harjunmaa
tuotantoneuvoja

Kassler-laaturaketjuun hyväksytyt rehut:

Feedex Oy

Täysrehut:	Sika 1 täysrehu Sika 2 täysrehu
Tiivisteet:	Sikatiiviste MP-Final Sikatiiviste MP-Start

Feedmix Oy

Täysrehut:	Tähkä Sikatäysrehu 1 Tähkä Sikatäysrehu 2 Sikatiiviste
Liemi-ruokinta:	Tähkä OVR-täysrehu Tähkä OVR-tiiviste Tähkä OVR-tiiviste Plus Tähkä Liemitäysrehu Tähkä Heratiiviste
Muut:	Tähkä Soijakivennäinen

Lännen Tehtaat Oy

Täysrehut:	Agri Lihasika 1 Agri-Yhdistelmärehu Lännen Lihasika 1 Lännen Yhdistelmärehu
Tiivisteet:	Agri-Sikatiiviste Y Lännen Yhdistelmätiiviste Lännen Emakkotiiviste Agri-Emakkotiiviste

Rehurasio Oy

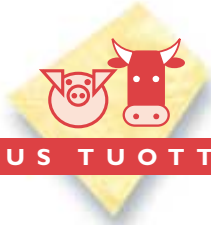
Täysrehut:	Sian-Herkku 1 Sian-Herkku 1 Adic Sian-Herkku TR Sian-Herkku 2 Yhdistelmä-Herkku Powertiiviste 1
Tiivisteet:	Sian-Energia-Herkku 1 Sian-Energia-Herkku Yhdistelmätiiviste
Liemi-ruokintaan:	Sian-Herkku Liemi Sian-Herkku Täysrehu L Sian-Herkku OVR-Tiiviste TRE Hera-Power-Tiiviste

Rehux

Täysrehut:	RehuX Sikatäysrehu 1 RehuX Yhdistelmätäysrehu
Tiivisteet:	RehuX Ytiiviste

Suomen Rehu Oy

Täysrehut:	Pekoni 1 Plus Maxi-Nasu Pekoni 2 Plus Iso-Nasu Syncro-rehut
Yhdistelmärehut:	Yhdistelmä-Pekoni Kombi-Nasu
Tiivisteet:	Pekoni-Tiiviste Y Nasu-Tiiviste L Energia-Pekoni Yhdistelmä-Pekoni 30
Liemi-ruokintaan:	Liemi-Nasu -täysrehu (Neson OVR) Nasu OVR -tiiviste (Neson OVR) Nasu OVR Optimix (Koskenkorvan OVR)

TARJOUS TUOTTAJILLE

Käytä tilaisuus hyväksesi ja tilaa jalostusensikoita

Toimi nopeasti!

Tilatessasi puhdasrotuisia jalostusensikoita tammikuun loppuun mennessä *) saat 17 euroa alennusta/kpl. Eläimet toimitetaan tilalle helmikuun aikana.

Tilaukset Sari Lehtoselle, puh. (0400) 611 310
tai sähköpostilla sari.lehtonen@lso.fi

*) Toimitusehdot: Alennus koskee maatais- ja yorkshire-ensikoita, joiden tilaus on tehty 31.1.2003 mennessä, tai niin kauan kuin eläimiä riittää. Minimitilausmäärä on 3 kpl. Ennakkoon helmikuulle puhdasrotuisia ensikoita tilanneet saavat alennuksen ennakoalena päälle.

UUTISIA

Monivuotisesta yhteistyöstä kiittäen!

Elina Jääskeläinen (vas.) ja Seija Lehtinen

Pentti Salonen (vas.), Taisto Laukkanen ja Eero Pohjonen

*Hetkistä miljoonista
päivistä työntäyteisistä
vuosista kymmenistä,
niin äkkiä obi vierineistä
K I I T Ä M M E
ne muistojen kirjaan liitämme.
Hyvää jatkoa toivotamme
varmaan joskus tapaamme.*

kiittäen Elina ja Seija

Nimitys LSO Foods Oy:ssä

Hanna-Maija Stolt on nimitetty LSO Foodsin tiedottajaksi 13.1.2003 alkaen.

Hän vastaa edelleen myös verkkopalvelun kehittämisestä ja ylläpidosta.

**Tarvitsetko kunnollisen verkkaripuvun tai lippalakin?
Olisiko käyttöä selkärepuille?**

Nyt saat laatutuotteita edullisesti.

Nyt on hyvä tilaisuus hankkia sellainen, tai vaikka useampia. HK Ruokatalo ryhtyy nimittäin tänä keväänä välittämään yritystuotteita tuottajilleen ja henkilökunnalleen. Tarkoituksena on tarjota omalle väelle laadukkaita ja samalla kuitenkin edullisia tuotteita. Värit mukautuvat HK Ruokatalon värimaailmaan ja kaikissa tuotteissa on pienikokoisena yhtiön tuttu liekkikuvio.

Ensimmäisenä tulevat myyntiin ohessa esitellyt viisi yritystuotetta. Kuvien yhteydessä on hinnat ja muut tuotetiedot. Hintojen pitämiseksi edullisina tavarantoinnittaja toimittaa tuotteet suoraan varastostaan. HK Ruokatalo ei ota välityksestä palkkiota itselleen.

Tämä on avajaistarjouksemme ja toivon sen herättävän mielenkiintoa. Voimme myöhemmin laajentaa valikoimaa myös esimerkiksi suojavaatteisiin tai muihin käytännöllisiin tarvikkeisiin, jos tuottajilla ja henkilöstöllä riittää kiinnostusta. Sen näemme aikanaan.

Tilaukset Sari Kuusiselle 11.2. mennessä puh. (03) 415 9305 tai sari.kuusinen@iso.fi. Tuotteet toimitetaan toukokuussa postiennakolla. Hintoihin lisätään postikulut. Varmista oikea koko mittataulukosta, koska valitettavasti tuotteita ei voi vaihtaa.

Terveisin
Matti Perkonaja, talousjohtaja

HK-verkkaripuku

aikuiset, koot XS-XXXL Hinta 43,90 euroa
lapset, koot 100-150 cm Hinta 33,90 euroa

- mattapintainen verkkarimateriaali
- joustava kiristysnyöri housun vyötäröllä sekä vetoketjunvetimissä
- hihansuissa ja helmassa resori, housujen vyötäröllä kuminauha

HK-t-paita, raglan

- materiaali 100 % kampapuvulla, 160 gr/m²
- raglan-leikkauksessa sekä sivusaumassa kapea punainen tere
- pääntiellä resori
- koot XS-XXXL

Hinta: 8,90 euroa

HK-kääntökälastajalakki

- materiaali 65 % polyester / 35 % puuvilla
- kaksi kokoa; miesten koko (58 cm) sekä naisten/lasten koko (56 cm)
- kääntölakki, toinen puoli valkoinen, toinen puoli sininen, reunassa punainen kantti
- liekki-saumamerkki sivussa, vain lakin sinisellä puolella

Hinta: 5,90 euroa

HK-lippalakki

- materiaali harjattu 100 % puuvillatwill
- tarrakiristyksessä HK Ruokatalo -merkki
- väritys HK:n väreillä

Hinta: 3,90 euroa

HK-reppu

- vahva laukkumateriaali
- laukun korkeus 46 cm, leveys 30 cm ja syvyys repun yläosasta 14 cm
- vetoketjut
- joustava nyöri edessä, kätevä esim. pyöräilykypärää varten
- kevyesti topatut olkaimet sekä selkäosa, olkaimissa rintaremmi pistolukolla

Hinta: 13,90 euroa

Aikuisten mittataulukko	XS	S	M	L	XL	XXL	XXXL
Vartalon mitat:							
rinnanympärys	88	94	100	106	112	118	124
vyötärönympärys	73	80	87	94	101	108	118
lantionympärys	92	98	104	110	116	122	128
käsivarren pituus	60	61,5	63	64,5	66	67,5	69
sivun pituus	107	109	111	113	115	117	119
Lasten mittataulukko	100	110	120	130	140	150	
Vartalon mitat:							
rinnanympärys	57	60	63	67	72	77	
vyötärönympärys	54	56	58	61	64	67	
lantionympärys	61	64	67	71	76	81	
käsivarren pituus	35	38	41	45	49	53	
sivun pituus	60	66	72	79	86	93	

Käsivarren pituus on olkapään kärjen etäisyys ranteesta.

Sivun pituus on vyötärön ja jalkapohjan välinen etäisyys vartalon kaarta myöden.

Lounaisfarmi Oy:n tarjoukset:

LSO-Teinitivist

Expandoitu valkuaistiiviste lihanaudoille kotoisen ruokinnan täydentäjäksi koko kasvatuskaudelle. Teinitivisteellä hyviin kasvutuloksiin!

Rehuarvo 0,98 ry/kg ka
OIV 140 g/kg ka
PVT 147 g/kg ka

**Huomaa uudet
OIV- ja PVT-arvot!**

irto
279,50 €
/ 1000 kg

lava- ja suursäkki
305,50 €
/ 1000 kg

Hintoihin lisätään rahti ja alv.

NEOPREDISAN tehokkaaseen suolikaisten torjuntaan

Nyt tarvikvälityksessä uusi desinfektioaine eläinsuojien käsittelyyn. Tehokas kokkideja, loisten munia, bakteereja, itiöitä, sieniä ja viruksia vastaan.

NEOPREDISAN on tuote, jolla suolinkaisten munat on mahdollista tuhota eläinsuojien pesun yhteydessä.

Suolinkaisten tehokas torjunta

- vähentää maksavaurioita ja teurastamohylkäyksiä
- turvaa hyvän rehuhyötysuhteen ja terveen kasvun

Hintoihin lisätään alv ja mahdolliset toimituskulut.

Annostelulaite
100 €

Neopredisan
158 €
/ 10 litraa

REHUTILAUKSET:

fax (03) 279 9805

Eeva Veräväinen, myyntineuvottelija,
puh. (03) 279 9801 tai 040 772 0615

Olavi Mattila, myyntijohtaja,
puh. (03) 279 9800 tai 0400 831 970

TARVIKEMYYNTPISTEET:

Forssa 0400 702 272 tai 0400 770 672,
Lahti 010 570 4347, Loimaa 040 762 5264,
Salo 010 570 4343, Laitila 010 570 4340,
Turku (tilaukset) 010 570 4341,
Tampere (03) 279 9801

KANSAINVÄLISIÄ HARJOITTELIJOITA

Opetusministeriön kansainvälisen harjoittelijavaihdon keskus CIMO välittää maatalousharjoittelijoita ulkomailta. Harjoittelun kesto on 3-18 kk.

CIMO:n internetsivut ovat osoitteessa www.cimo.fi

Jos haluat harjoittelijan tilallesi toimi näin:

Hae työnantajan paikkatarjouslomake CIMO:n internetsivuilta, kohdasta 'Palvelut työnantajille'. Lomakkeen saat myös LSO:lta Anneli Arnivaaralta puh. (03) 415 9349.

Täytä tarjous ja postita tai faksaa se LSO:lle Anneli Arnivaaralle, Turuntie 4, 30100 Forssa, fax (03) 433 4363, **10.2.2003 mennessä**, mikäli haluat harjoittelijan ensi kesäksi.

Opiskelijoille maksetaan vähintään maatalousharjoittelijaa koskevan työehtosopimuksen mukaista palkkaa (tammikuussa 2003 830 euroa/kk). Kaikki työnantajavelvoitteet (sosiaaliturvamaksut, vakuutukset, yms.) koskevat näitä työntekijöitä normaalisti.

LSO Foods on tehnyt yhteistyötä harjoittelijavaihdossa puolalaisen Szczecin yliopiston kanssa. Paikkatarjoukset saatamme hoidamme asiaa keskitetysti eteenpäin CIMO:n ja Szczecin yliopiston kanssa. Jos haluat juuri näitä opiskelijoita, esitä siitä toivomus paikkatarjouslomakkeessa. Puolalaisille harjoittelijoille maksetaan maatalousharjoittelijan palkan lisäksi 150 euron matkaraha.

Harjoittelijavaihtoa CIMO:n ja Szczecin yliopiston kanssa hoitaa Elias Jukola, puh. 040 764 8510.

Producentens LSO-avtal belönar för långt samarbete

Betydelsen av avtalstillägg som en del av det totalpris som betalas för förmedlingsdjur och slaktdjur ökar i och med vår reviderade avtalsverksamhet. Det lönar sig därför för producenterna att komma överens med ombudsmännen om att förnya sina produktionsavtal.

Det nya året förde med sig små förändringar i de avtalstillägg som producenterna får. Allmänt taget får producenten i början av året ett högre totalpris än tidigare, eftersom avtalstilläggen under hela året betalas på basis av försäljningen under de föregående 12 månaderna.

Det pris producenten får bildas enligt följande:

- baspris = priset enligt den prislista som gäller under avhämtningsveckan
- kvalitetstillägg
- webbtillägg
- avtalstillägg
- premie för långt avtal
- premie för tidigare samarbete

Avtalstillägg

Avtalstilläggen betalas i samband med likviderna på basis av försäljningsvolymerna under de föregående 12 månaderna.

Det avtalstillägg som betalas för januari-försäljningen fastställs på basis av försäljningen under hela det föregående året. På motsvarande sätt fastställs de avtalstillägg som betalas i februari enligt försäljningen mellan februari 2002 och januari 2003.

Tilläggstabellerna bygger på den genomsnittliga årsförsäljningen och avtalstilläggen ansamlas därför inte kumulativt under årets lopp.

Tillägg enligt premiesystemet

Premie för långt avtal på 2 eller 3 år
Premien betalas för försäljningen i januari-april 2003 till producent som ingått nytt avtal före utgången av april. Producenter som ingår avtal i ett senare skede kommer i åtnjutande av premien från början av den period under vilken avtalet undertecknats.

Premie för oavbrutet samarbete i minst 3 år

Samarbetsperioden på tre år fastställs med beaktande av att samarbetet inletts under den period som pågick tre år innan det nya avtalet undertecknats. Detta inne-

bär, att om avtalet ingås under perioden januari-april 2003, räcker det om samarbetet inletts i april 2000. Producenten har i så fall rätt att få premien redan för årets första period.

Båda premierna inbetalas på producentens konto periodvis tre gånger om året som totalsumma: den 15 maj, den 15 september och den 15 januari. Perioderna är januari-april, maj-augusti och september-december.

Samarbetet mellan HK Ruokatalos anskaffningsbolag utvidgas

Samanvändning av transportfordon
HK Ruokatalos anskaffningsbolag har börjat använda gemensamma transportfordon i transporten av förmedlingsdjur och slaktdjur. Samarbetet gör verksamheten effektivare och sparar transportkostnader.

Vid årsskiftet slutade Eero Pohjonen och Pentti Salonen med djurtransporterna och Taisto Laukkanen började sköta transporterna inom våra avtalsproducenters produktionsområde.

Raimo Kähkönen fortsätter med Salonens bil och Toni Ylösmäki vid Loimaan Teuraturakointi Oy flyttade från Helanderin Teurastamo och blev avtalsäkare för LSO. Nappa-Trans Oy, som kör i Pouttu Foods Oy:s färger transporterar också LSO:s avtalsproducenters slaktdjur och förmedlingsdjur.

Samanvändningen av transportfordon är till fördel för hela produktionskedjan och ni kan lugnt överlåta era djur till de här åkarna, som kör i HK:s anskaffningsbolags färger. De är alla erfarna när det gäller kreaturstransporter.

Information om avhämtningsstiden, djurtransportbilen och telefonnumret till bilen finns på WebHanki.

Marknadsläget

Det pristillägg som bygger på att skinka värderas högt har slopats ur försäljningspriset för svinkött. Svinläget är i jämvikt hos LSO/HK och vi strävar efter så små förändringar som möjligt i priset på svin-kött.

HK Ruokatalo använder största delen av de slaktdjur vi anskaffar inom sin egen industri och till skillnad från situationen

hos de övriga köttanskaffarna går bara en del av slaktdjuren till den överhopade partimarknaden. Dessutom jämnar vi ut situationen med hjälp av fasta exportavtal.

Utbudet på grisar är tillräckligt och alla slaktsvinsgårdar får nya uppfödningssatser utan dröjsmål. Tack vara den balanseerade grissituationen kan vi slakta lättare svin än tidigare och får köttet i delar som är av lämplig storlek för industrin och för exportleveranser.

LSO levererar nu också multisite-grisar från mellanuppfödninganläggningar. Grisarna har en förmedlingsvikt på ungefär 35 kg. De slaktsvinsgårdar som ansluter sig till den här produktionskedjan får, enligt avtal i produktionsplanen, en leveransgaranti på grisarna. Därmed är det möjligt att föda upp till och med fyra satser per år.

Om man ser på situationen i hela landet domineras nötmärknaden av utbudet. Hos LSO är nötsituationen i jämvikt och då vi kommit in på det nya året har vi beredskap att avhämta alla nöt den vecka producenterna önskar.

Prissättningen av nötkroppar har ändrats och överfeta kroppar har sjunkit i värde, eftersom konsumenterna gynnar lättare produkter än tidigare.

För mjölkproducenterna ger vårt nya avtal avhämtningsgaranti för dikalvar och kor som skall nödslaktas samt gottgörelse vid fördröjd avhämtning.

Stöd och slaktbidrag

Producenterna har per post fått kalkyleerade uppgifter om svin de sålt till LSO Foods Oy under år 2002. Bilagorna har skrivits ut per slaktplats. Om ni fått flera bilagor skall ni räkna ihop antalet svin och fylla i slutsumman på ansökningsblanketten.

LSO Foods Oy saknas i den slakteriförteckning som nötköttproducenterna fått som bilaga till ansökningsvillkoren för slaktbidrag och tilläggsstöd. Vårt namn har fallit bort av misstag och det hindrar inte producenterna från att få stöd. Vi finns med i den förteckning som finns på JSM:s Internetsida.

*Med samarbetsbälsningar
Matti Välimäki*